

Postzegels uit de Tweede Wereldoorlog

Verslag lezing Harry Peters 22 maart 2010

De Tweede Wereldoorlog is een veel besproken onderwerp. Ook in deze lezing stond de oorlog die menigeen nog goed kan herinneren, centraal. Nu ging het eens niet over de gevechten en troepenverplaatsingen, maar over wat er zich afspeelde onder het gewone volk.

Harry Peters (Doornenburg) verzamelde als kind postzegels en later ook brieven en poststempels. Postzegels zijn volgens hem 'kunstwerkjes waarin de ontwerper zijn gevoelens uitbeeldt.' Een postzegelverzameling laat in feite een

verloop van de geschiedenis zien en geeft dus ook het verloop van de Tweede Wereldoorlog weer.

Crisisjaren

De jaren dertig waren crisisjaren: veel werkloosheid en slechte sociale voorzieningen. Op een Amsterdamse kaart van 7 november 1934 staat een poststempel met de boodschap 'Steun het nationale crisiscomité'. Veel mensen sloten zich aan bij het Nationaal Socialisme en in Duitsland sloot een meerderheid zich aan bij Hitler. Men hoopte op verbetering van de slechte levensomstandigheden.

Vakantie in vredig vaderland?

Op 10 mei 1940 viel Duitsland ons land binnen.

In 1939 werd Nederland door de oorlogsdreiging al geheel gemobiliseerd (150.000 Nederlandse mannen werden opgeroepen).

De Gendtse kermis werd afgelast, daar had niemand nog zin in. Op een brief die is verstuurd uit Haarlem op 9 mei 1940, de laatste vredige dag voor het uitbreken van de oorlog, leest het poststempel 'vakantie in vredig vaderland'. Terwijl de brief onderweg was vielen de troepen ons land binnen. Na een bombardement op het hart van Rotterdam volgde na vijf dagen de capitulatie.

Oorlog: censuur en schaarste

De gevolgen van de oorlog waren ook bij poststukken zichtbaar: brieven werden geopend en gecensureerd. Op de meeste poststukken stond het censuurstempel AC. Een blauwe streep op een brief of envelop betekende dat die was gecontroleerd op geheimschrift van witte inkt.

De post was niet meer hetzelfde als voorheen. Expresbrieven werden niet meer als zodanig behandeld, want door de censuur was er geen

spoedbehandeling mogelijk. Harry Peters laat een zeldzaam mooie brief zien die op 6 maart 1940 is verstuurd vanuit Willemstad, Curacao met op de achterkant het aankomststempel: 3 september 1946. De brief is zes jaar onderweg geweest. In het Duits staat erop 'teruggehouden post van censuur vrijgegeven'. De meeste als censuur bestempelde post werd echter retour gestuurd of vernietigd. Vooral brieven van soldaten die in Duitsland of Nederlands-Indië zaten werden streng nagekeken. De afzenders moesten steeds creatiever zijn en de ontvangers konden

tussen de regels door lezen. Zo schreven ‘de jongens’ dat ze het niet zo goed hadden: ‘dik is

uit de mode’.

Postzegels met koningin Wilhelmina mochten niet meer gebruikt worden. Op de nieuwe postzegels (oorlogs-zegels) kwamen Germaanse symbolen zoals de Driekronenboom, Waterpaard, Zwanen, Boom met slangenwortels e.d. De zegels werden als geldbelegging groots aangekocht met hele vellen

tegelijk; het geld was toch niet veel waard. Later bleken ze voor verzamelaars niets waard; er waren er teveel van. In tegenstelling tot Wilhelmina mochten Michiel de Ruijter en andere grote Nederlanders wel afgebeeld worden.

Tijdens de oorlog heerste er groot gebrek aan alles. Ook papier was schaars. De PTT plakte daarom nieuwe voorkanten op gebruikte enveloppen. Tijdens de lezing zien we zo’n gerecyclede envelop. Met poststempels als ‘afvalstof bewaren is grondstoffen sparen’ of ‘help onze industrie aan grondstoffen, lever het afval in’ werd men aangemoedigd zuinig om te gaan met grondstoffen.

Herdenken na de oorlog

Na de pauze gaan we verder met postzegels van na de oorlog. Bevrijdingszegels, herdenkingszegels (bijvoorbeeld postzegels met een familieportretje van Anne Frank of van een voedseldropping met een Engelse Da-

kota) en ook de koningin zien we weer terug op de postzegel.

Ook in Nederlandse poststempels zien we een stukje geschiedenis. In 1949 werden als een soort van oorlogsschuld op drie plaatsen in Nederland grenscorre-

ties uitgevoerd. In Gelderland kwam het Duitse plaatsje Elten met de Eltenberg bij Nederland. Door verzet van de Duitse bevolking is dat teruggedraaid, maar de poststempels laten zien dat het ooit Nederlandse grond was.

Het was indrukwekkend hoe een verzameling

postzegels, stempels en brieven weer alle gevoelens van de oorlog naar boven bracht. Na een aantal vragen uit het publiek kon men nog postzegelalbums bekijken of bezoek brengen aan de oorlogstentoonstelling van Robert Braam in de kelder van Villa Ganita.

Ria Schouten